

ART BRUT 2022

NOVI SAD

**ART
BRUT
2022 NOVI SAD**

OPIS PROJEKTA I PROGRAM

Projekat ART BRUT realizuje se u sklopu programskog luka Druga? Evropa u okviru Evropske prestonice kulture 2022 u Novom Sadu. U fokusu projekta je produkcija umetnika iz Evrope i Srbije, koji imaju poteškoće u psihosocijalnom funkcionisanju. Krajnji rezultat projekta koncipiran je kroz tri izložbene celine u galerijskom prostoru Arhiva Vojvodine, Kulturnoj stanici Svilara i galerijskim prostorima Šok ZaDruge (Šok Koridor i Centralna galerija). U galeriji Arhiva Vojvodine predstavljeni su rezultati rezidencijalnog programa u kojem je učestvovalo ukupno osam umetnika, iz Srbije i drugih evropskih zemalja: Darko Brajković iz Hrvatske, Samane Atef (Samaneh Atef) iz Francuske, Tambeta Tam (Tambett Tamm) iz Kondas Centra u Estoniji sa personalnom asistencijom, Piter Kapeler (Peter Kapeller) iz Art Brut Centra Guging u Beču sa personalnom asistencijom, Aleksandar Denić, Goran Stojčetović i Kejt Voznicki (Katie Woznicki) iz Srbije. U Kulturnoj stanici Svilara publika je imala mogućnost da vidi kolekciju udruženja Art Brut Srbija, dok su prolaznici u pasažu Zmaj Jovina 22 i u galerijskim prostorima Šok ZaDruge mogli da steknu uvid u radove koji su nastali na radionicama koje je umetnik Goran Stojčetović vodio sa štićenicima nevladine organizacije MentalHub, kao i fotografije sa tih radionica čiji je autor Filip Markovinović. Realizovano je ukupno pet radionica tokom projekta, a sve vreme trajanja su pored Gorana Stojčetovića bile prisutne Vojana Obradović i Jovana Zorić, psihološkinje i koordinatorke ispred organizacije MentalHub. Katalog i izložbe su koncipirali i kustosirali Darija Dragojlović i Nemanja Milenković ispred tima Šok ZaDruge sa Goranom Stojčetovićem, umetničkim direktorom projekta ART BRUT. Dizajna plakata za najave događaja izradilo je udruženje Matrijaršija.

7. Maj - Radionica sa MentalHub-om 1 (KC Lab);

4. Jun - Radionica sa MentalHub-om 2 (KC Lab);

6. Avgust - Radionica sa MentalHub-om 3 (KC Lab);

3. Septembar - Radionica sa MentalHub-om 4 (Kafe Foxtrot);

3 -10. Oktobar - Art Brut rezidencija 2022 (Arhiv Vojvodine);

7. Oktobar - Radionica sa MentalHub-om 5 (Arhiv Vojvodine);

10 - 30. Oktobar - Izložbe: Kolekcija Art Brut Srbija (KS Svilara);

Art Brut: Radionice sa MentalHub-om
(Centralna galerija Šok ZaDruge i Šok Koridor);

Art Brut: Rezidencija 2022 (Arhiv Vojvodine);

14. i 15. oktobar - Radionica Sito-štampe - Matrijaršija i Grafička Zadruga:
štampanje promotivnog materijala (prostor Grafičke Zadruge);

16. oktobar - Promocija kataloga i promotivnog materijala:
Lenhart Tapes i Matrijaršijska kafana (KC Lab).

O udruženju Art Brut Srbija
Fotografije radova iz kolekcije
Fotografije postavke izložbe
(KS Svilara)

O UDRUŽENJU ART BRUT SRBIJA

„Ljudima će jedino značiti umetnost koja ima lekovito dejstvo po njih.
Nikakav istorijski kontekst u umetnosti neće dopreti do budućih praznih duša...“

(Goran Stojčetović, osnivač Udruženja Art Brut Serbia)

Potreba umetnika za sopstvenim izrazom čiji je život obeležen jakim ekonomskim inflacijama i krizama, ratovima, kriminalom i političkom tranzicijom, pronašla je nove izvore stvaralačke motivacije i razvila osećanja puna otpora prema novonastalim životnim i društvenim okolnostima u Srbiji, u periodu od raspada SFRJ pa do danas. Ideja o osnivanju Udruženja Art Brut Serbia je upravo produkt takvog vremena koje neminovno nosi i problem destabilizovanog psihičkog stanja pojedinaca i čitavog društva. Udruženje je, uvođenjem ideje i formalnog poziva na art brut, srpskom društву i kulturi na veoma konkretni način otvorilo fenomenološku platformu koja omogućava višedimenzionalni i fleksibilniji pristup u razumevanju i prihvatanju stvaralaštva ljudi izvan društvenog sistema. Pojam normalnosti je doveden do absurdna i koristi se za diskvalifikaciju svakog vida stvaralaštva „svojeglavih“ ljudi. Udruženje Art Brut Serbia radi upravo na preispitivanju pojma normalnosti i ukazuje na važnost ovakvog vida stvaralaštva. U okviru Udruženja funkcioniše istoimena umetnička grupa koja predstavlja produksijski deo Udruženja koji se pažljivo neguje, razvija i uključuje u aktuelne kulturne događaje i društvene kontekste. Samim tim, Udruženje direktno utiče na razvoj umetničke scene u zemlji.

S druge strane, Udruženje Art Brut Serbia ulaže velike napore u otkrivanje novih, „nevidljivih“ stvaraoca i talenata i u njihovo uključivanje u društveni i kulturno-umetnički život. Putem Fejsbuk stranice Art Brut Serbia koju trenutno prati preko 8000 ljudi, promoviše se rad ne samo članova umetničke grupe ovog udruženja, već i potpuno nepoznatih stvaraoca kojima se pored objavljivanja fotografija radova objavljaju i njihovi tekstovi i razmišljanja, bez ikakvih oblikovanja ili cenzure od strane uredništva portala. Takođe, brojnim otvorenim radionicama i umetničkim akcijama Udruženje ostvaruje jaku mrežu prijateljstva i komunikaciju saosećanja. U različitim mestima Srbije i regiona, sa različitim ljudima, u različitim okolnostima, od dece i omladine ometene u razvoju, dece bez roditeljskog staranja, psihijatrijskih bolesnika, izbeglica, zatvorenika do „običnih“ građana prezasićenih zvaničnom kulturom i umetnošću. Ovaj vid komunikacije i delovanja predstavlja živu snagu Udruženja Art Brut Serbia.

Posebno poglavje u radu Udruženja Art Brut Serbia predstavlja osnivanje Art brut studija VMA u Dnevnoj bolnici Klinike za psihijatriju Vojnomedicinske akademije (VMA) u Beogradu. Art brut studio VMA radi od početka 2015. godine i uključen je u redovni program lečenja pacijenata Dnevne bolnice i pacijenata Kluba lečenih psihoz Klinike za psihijatriju VMA. Značajna je činjenica da je ovo prvi art brut studio u Srbiji, ali i na Balkanu.

Udruženje Art Brut Serbia sarađuje sa organizacijama sličnih interesovanja i aktivnosti. Tako je Art Brut Serbia stalni učesnik i saradnik u programu Alternativnog kulturnog centra Matrijaršija u Beogradu (Međunarodni festival nezavisnog stripa / Novo doba; nezavisni štand umetnosti i izdavaštva/ Fijuk sajam).

U saradnji sa Muzejom Al Sen Pjer u Parizu (Halle Saint Pierre), Udruženje Art Brut Serbia je predstavilo nekoliko svojih članova na velikoj izložbi balkanske savremene marginalizovane umetnosti „Turbulences dans les Balkans“ (7. 9. 2017 – 31. 7. 2018) gde je pored izložbene imalo i ulogu medijatora i predлагаča marginalizovanih umetnika iz čitavog regiona kao i ulogu organizatora propratnog programa u toku trajanja ove izložbe (dvodnevna radionica performativnog crteža Gorana Stojčetovića sa posetiocima muzeja, jula 2018).

Novembra 2020. godine Udruženje Art Brut Serbia je predstavljeno na velikoj grupnoj izložbi srpske i hrvatske savremene marginalizovane umetnosti „Hvatači snova“ u Muzeju suvremene umjetnosti Zagreb.

Udruženje Art Brut Serbia (ABS) je formalno osnovano februara 2014. godine u Beogradu. Udruženje nema svoju kancelariju, nema atelje, nema galeriju, nema nikakve članarine i nema nikakvih novčanih prihoda, donacija, sponsorstava i slično. Udruženje opstaje isključivo voljom svojih članova i prijatelja.

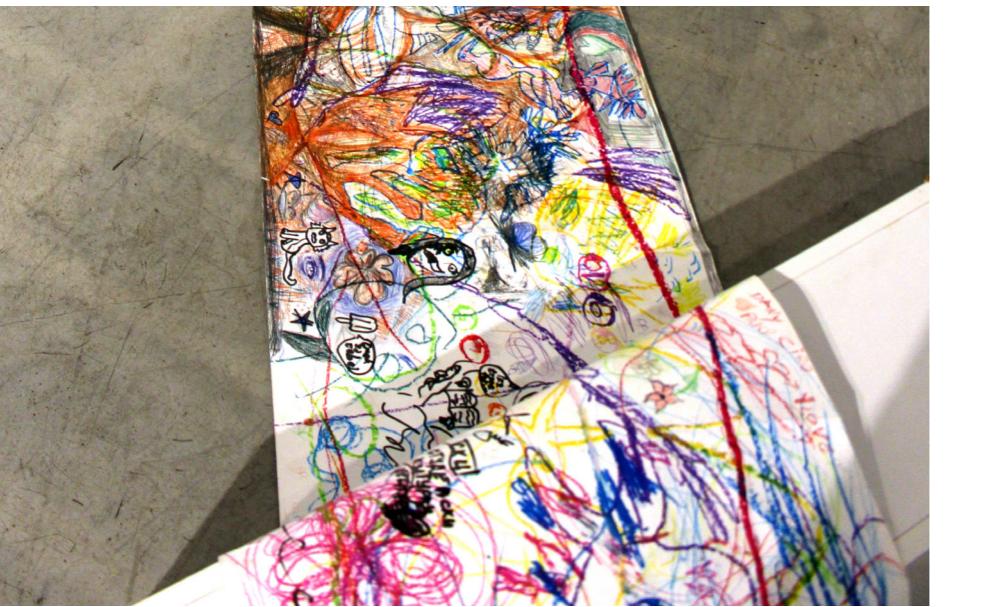
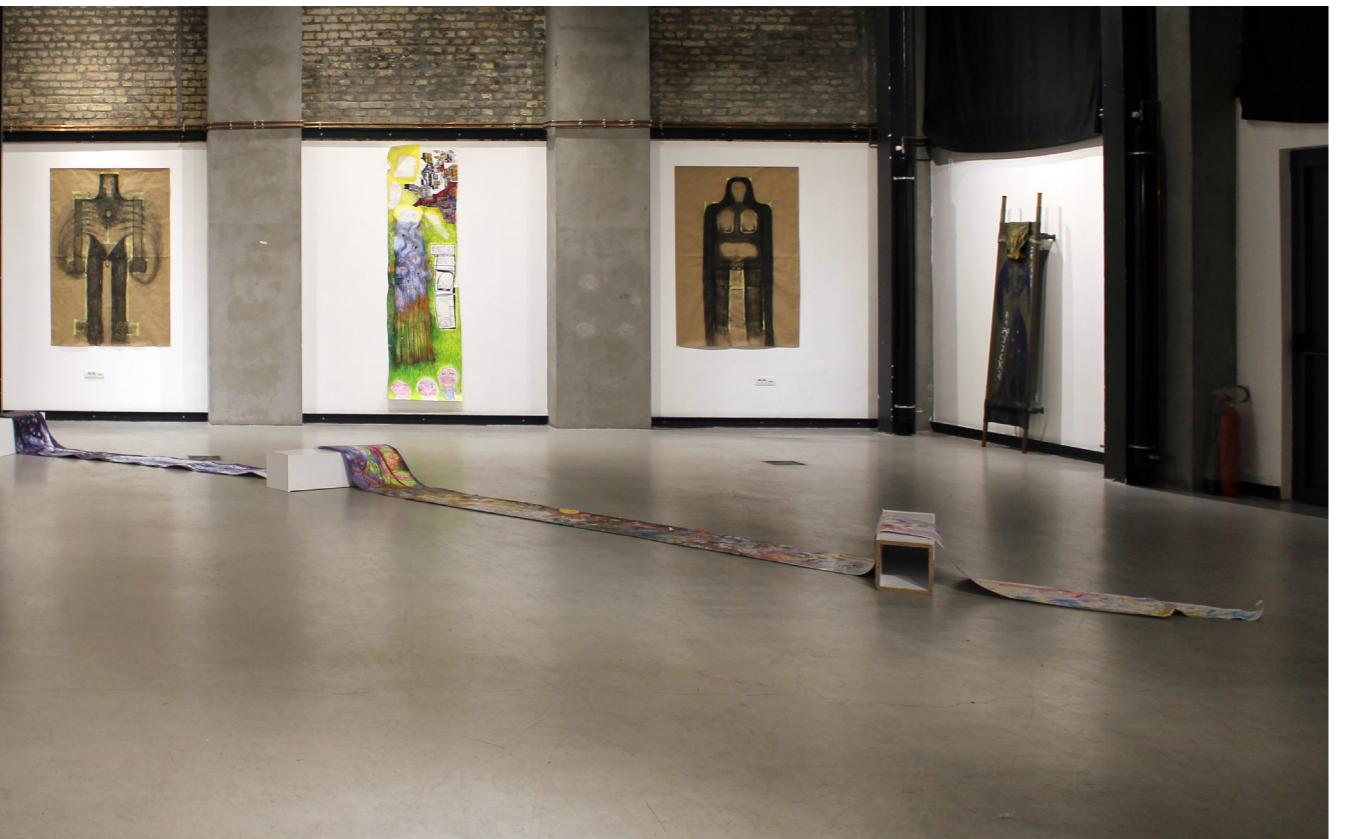
Autor teksta: Goran Stojčetović

FOTOGRAFIJE RADOVA IZ KOLEKCIJE ART BRUT SRBIJA

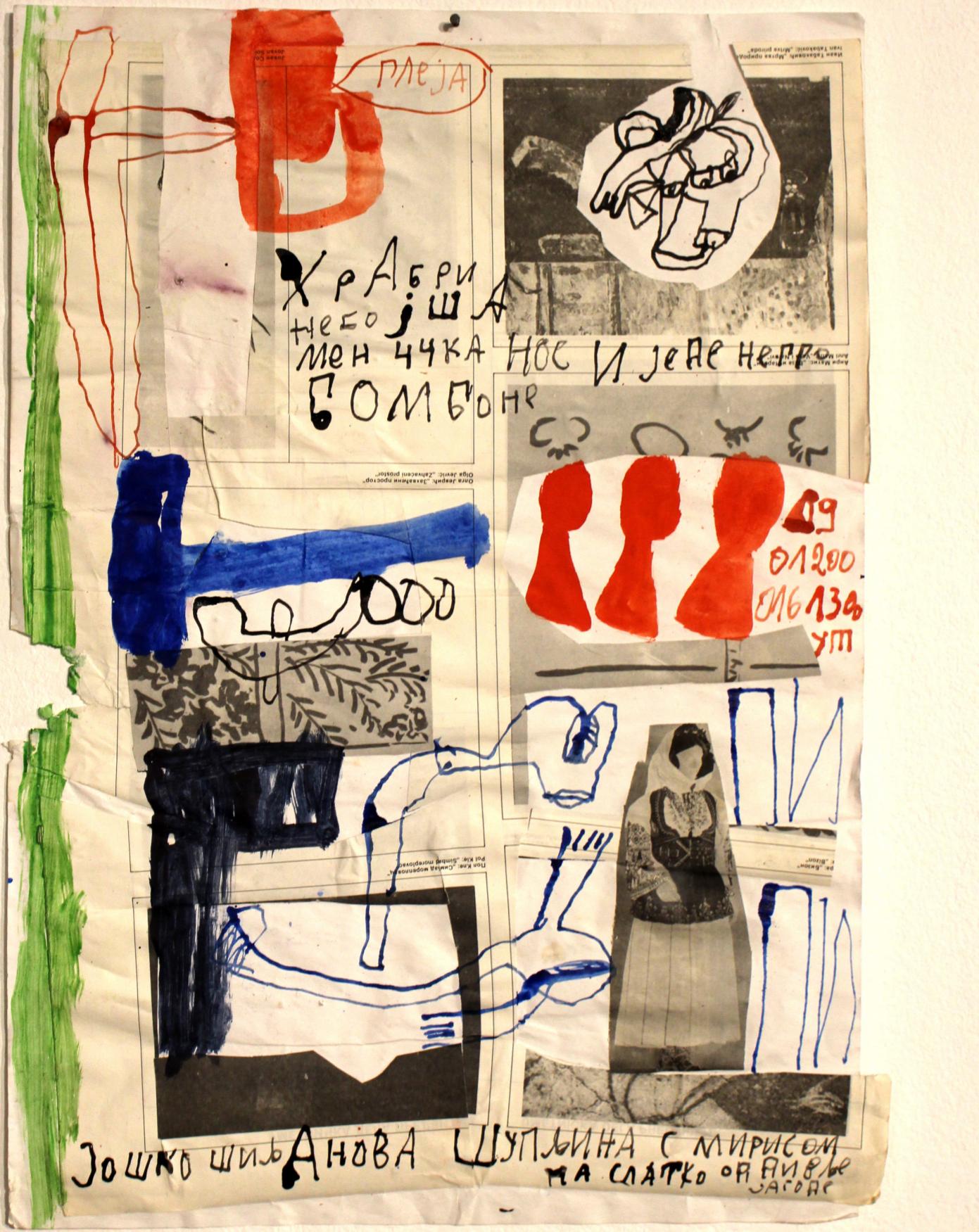
FOTOGRAFIJE POSTAVKE IZLOŽBE U KS SVILARI

6

7

8

9

O MENTALHUB RADIONICAMA

„Kada se susrećemo sa ljudskim bićima nijedna istina nema realnost sama po sebi; uvek zavisi od realnosti neposrednog odnosa.“

Rolo Mej

Živimo u društvu koje je netrpeljivo prema ljudskim razlikama. Jedna od stvari prema kojoj ljudi pokazuju netrpeljivost jeste i „ludilo“. „Ludilo“ se često posmatra i služi kao mehanizam za objašnjavanje različitosti kod ljudi ili ideja i vrednosti sa kojima se ne slažemo. Osobe koje imaju iskustvo hospitalizacije na psihijatriji ili određene psihosocijalne probleme ljudi su skloni da etiketiraju i diskriminisu i posmatraju ih kroz prizmu „bolesti“, svodeći ih samo na ulogu „bolesnika“. Jedan od najrasprostranjenijih mitova jeste taj kako su osobe sa psihosocijalnim problemima opasne po svoju okolinu, iako istraživanja pokazuju da je od 120.000 počinjenih ubistava samo 5% počinitelja imalo neku dijagnozu.

Kontekst u kojem dolazi do konstruisanja uloge „bolesnika“ se najčešće odnosi na institucionalni kontekst, odnosno psihijatrijske ustanove i bolnice. Institucionalni kontekst brige o mentalnom zdravlju i o ljudima sa psihosocijalnim problemima podrazumeva prisustvo autoriteta, odnosa zasnovanih na moći i manipulisanje i upravljanje tom moći. Ljudi koji imaju određene probleme življena i uđu u institucionalni sistem, dobijaju i prihvataju ulogu „bolesnika“. To je uloga koja ih prati u različitim kontekstima i podrazumeva otpisivanje raznih sposobnosti, a pripisivanje različitih negativnih i neprijatnih konotacija. Postepeno vremenom dolazi do svođenja osobe na dijagnozu, te možemo reći da takav narativ koristi društvu, ali pojedincu šteti.

Kolekcija crteža koja se nalazi u katalogu nastala je na likovnim art brut radionicama koje je vodio umetnik Goran Stojčetović, a učesnici radionica su bili korisnici psihijatrijskih usluga. Prisustvovala sam radionicama u ulozi psihologa. U prethodnoj rečenici na tri mesta sam definisala tri različite uloge. Međutim, proces i dešavanja tokom radionica iz moje perspektive su doživljeni kao kontekst razrešen uloga koji karakteriše prisustvo slobode. Proces tokom radionica nam govori i pokazuje kako određene pojave i uloge u društvu nastaju kao interakcija između ideje i ljudi. Tokom likovnih radionica do izražaja je dolazila autentičnost izražaja svake osobe. Grupni rad je doprineo prepoznavanju zajedničkih i kolektivnih vrednosti i ideja, i brisanju granica između ljudi.

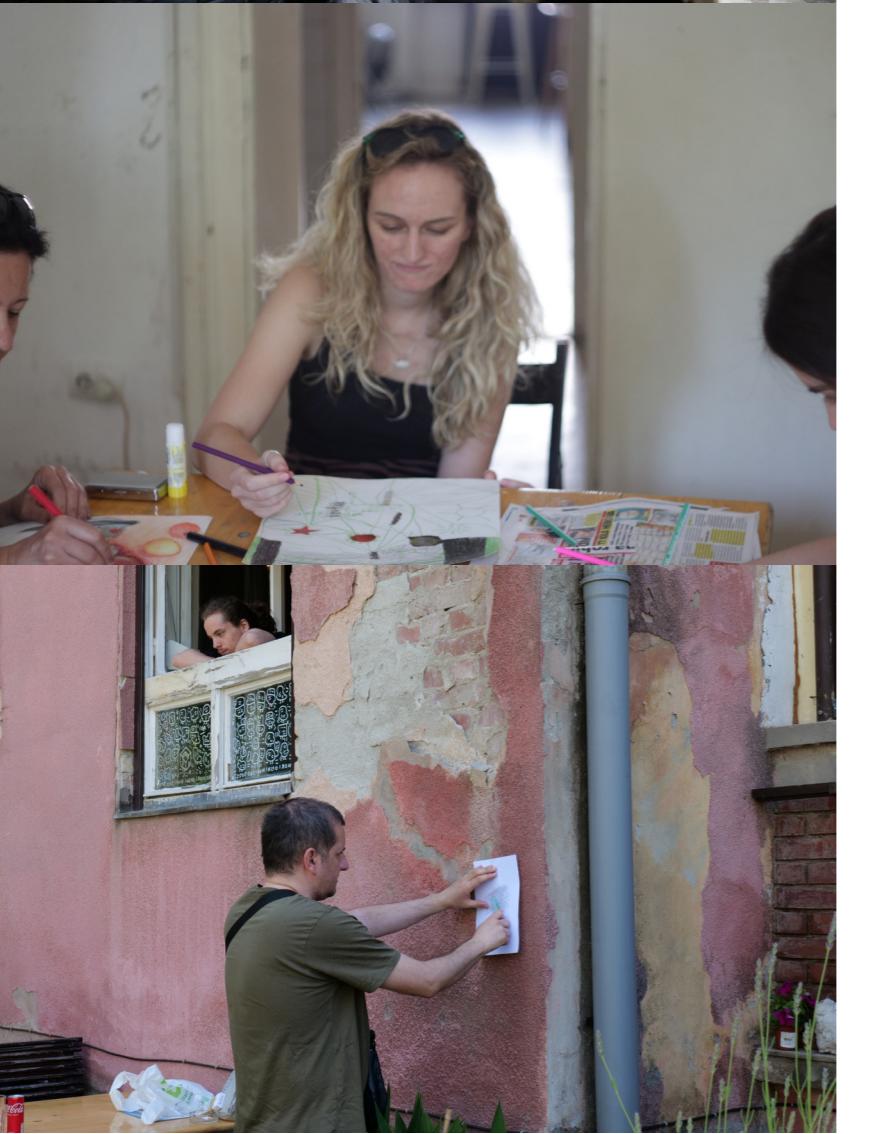
Ljudi koji budu gledali ove crteže, će imati svoju verziju, interpretaciju i doživljaj nastalih crteža. Volela bih da osim toga, svako ko gleda ove crteže pokuša da ih gleda i razume i na način da su osobe koje su radile na njima na tim crtežima pokušale da iskažu i ispolje svoja najdublja osećanja, strahove, ideje, želje i deliće sebe i svojih iskustava.

Na kraju bih se zahvalila svim ljudima koji su učestvovali na radionicama i Goranu koji je vodio proces radionica, kao i Fondaciji „Novi Sad – Evropska prestonica kulture“ koja je omogućila realizaciju ovog projekta.

Vojana Obradović
Novi Sad, oktobar, 2022.

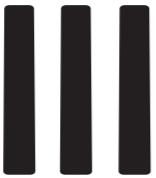
*O MentalHub radionicama: Vojana Obradović
Fotodokumentacija radionica MentalHub
Fotografije postavke izložbe
(Centralna i ulična galerija Šok ZaDruge)*

FOTOGRAFIJE POSTAVKE U CENTRALNOJ GALERIJI ŠOK ZADRUGE

ART BRUT: REZIDENCIJA NOVI SAD 2022

*O rezidenciji i učesnicima - Goran Stojčetović
Fotodokumentacija rezidencije Novi Sad 2022
Fotografije centralnog otvaranja izložbi
(galerija Arhiv Vojvodine)*

O REZIDENCIJI I UČESNICIMA

ART BRUT: DRUGA? EVROPA

“Da li ćemo se ikada više videti?”, pitao me je Kalman, na poslednjoj, petoj po redu, Radionici dubinskog crteža koja se desila u Galeriji Arhiva Vojvodine, u okviru manifestacije NOVI SAD - EVROPSKA PRESTONICA KULTURE / ART

BRUT: DRUGA? EVROPA, 2022.

Moj momentalni odgovor je bio NARAVNO, dok su mi se kroz misli pojavljivala lica stotina ljudi koji su me pitali isto, u proteklih 20 godina mog samostalnog istraživačkog umetničkog i društvenog rada. To jedno, isto pitanje koje se uvek iznova rađa, sada, u danima kada je fokus stvaralaštva marginalizovanih umetnika doveden u spektar mnogobrojnih međunarodnih kulturno-umetničkih zbivanja u Srbiji, dobija potpunu društvenu legitimnost koja prevazilazi moja lična nadahnuća i napore.

Šta ćemo posle ove manifestacije?

Pomenuti Kalman Jodal je jedan od nekolicine korisnika psiholoških usluga Udruženja MentalHub iz Novog Sada sa kojima sam, jednom mesečno, od maja meseca do danas, održavao Radionice dubinskog crteža. Sa nama su uvek crtale i divne psihološkinje ovog udruženja, Vojana Obradović i Jovana Zorić. Celokupna produkcija sa ovih radionica izložena je u Centralnoj galeriji ŠokZadruge i pasažu Šok Koridora. Postavku i koncept izložbe su uradili Darija Dragojlović i Nemanja

Milenković, mladi umetnici i predivne, odgovorne osobe.

Kao umetnički direktor ovog dela programa mogu da kažem da smo svi mi, partneri iz nekoliko organizacija, pokazali sposobnost, prijateljska osećanja i jaku želju da učinimo da se svi učesnici događaja, umetnici, psiholozi, istoričari umetnosti, direktori art brut centara i učesnici Radionica dubinskog crteža osećaju “kao u bajci” koja govori o prijateljstvu i zajedništvu ali i o oazi eksperimentalnog umetničkog istraživanja u ne-umetničkim prostorima, sa mogućnošću, da pored osnovnih crtačkih i slikarskih pribora i materijala, organizacioni tim priušti i dodatni materijal i pribor za pojedinačne potrebe umetnika u inspiracijama koje će se javiti kroz direktni odnos reaktivne imaginacije u odnosu na ostale umetnike, goste, organizatore, prolaznike, arhitekturu i opštu atmosferu Novog Sada. Za sve ovo i mnogo toga još, Darko Lazarević, predsednik Omladine JAZAS NS i organizacioni nosilac našeg programa, pokazao je vanredne organizacione sposobnosti, krajnju otvorenost i vredinu koja je bila veoma značajna i inspirativna umetnicima ali i svim članovima naše organizacije. Pored skoro neprekidnog rada u improvizovanom ateljeu Galerije Arhiva Vojvodine, uspeli smo da organizujemo i jednodnevni izlet do Muzeja naivne i marginalne umetnosti u Jagodini. U Arhivu Vojvodine, partnerskoj ustanovi na projektu uživali smo u izuzetnoj saradnji i sposobnostima Ljiljane Bubnjević, višeg arhiviste i njene koleginice Sanje Demirović, arhiviste, kao i u gostprimstvu i pažnji svih članova kolektiva ove institucije.

Divno je što nas je par puta posetio i razgovarao sa svima nama, Mileta Poštić, umetnik, specijalni savetnik za savremenu umetnost ministarke kulture Maje Gojković i predsednik UP Muzeja naivne i marginalne umetnosti u Jagodini. To lično doživljavam kao veoma bitan signal, veoma moguće državne podrške u daljem razvoju marginalizovane savremene umetnosti u našoj zemlji.

DIGRESIJA...magija počinje...oktobarsko nebo je svetlo plave boje, Sunce sija, Novi Sad je pun živim šarenilom...Emerik Feješ je stvarniji nego ikad, pomišljam. Umetnici i gosti rezidencijalnog programa, spuštaju se sa tog neba...neki od njih su došli sedeći na točku a neki klizeći po metalnim šinama. Već na početku, oni predivno zrače kompleksnim spektrom duhovne obojenosti, obasipaju nas iskonskom jednostavnošću i ujedno, apsolutnom jedinstvenošću. Počinje alhemija, preobražaj svakodnevnog u nikad viđeno.

Čujem divnu pesmu “Feelings, nothing more than feelings...” koja ispunjava glavnu ulicu Novog Sada i doživljavam katarzu, znak da sam na pravom mestu. Ulični svirač Nebojša Josifović, tamburom svira ljubavne svetske hitove. Prilazim mu, sedam pored njega i posle sat vremena intimnijeg razgovora s njim, shvatam da on ima istu filozofiju života kao i svi mi umetnici na rezidenciji. On nije siromašan uličar koji sviranjem zarađuje hleb već muzičar koji VOLI da svira na otvorenom prostoru,

nezavisno od kafanskog, estradnog i akademskog sveta, čovek koji je napustio Muzičku akademiju nakon dve godine studiranja shvativši da njegova osećanja prevazilaze umetničko obrazovanje. Pozvao sam ga da nam svira na ceremonijalnom otvaranju izložbe, što se i desilo. O njemu pišem jer želim da skrenem pažnju ljudima na realne ljude u njihovom okruženju koji im ulepšavaju život a ne traže ništa zauzvrat ali i otvorenom karakteru našeg programa.

Umetnik Peter Kapeller i njegova asistentkinja Winnie Posselt, psihološkinja i direktorka Umetničkog doma i Ateljea Art brut centra Gugging iz Austrije. Darko Brajković, umetnik iz Hrvatske. Samaneh Atef, umetnica iz Irana, par proteklih godina nastanjena u Francuskoj. Tambet Tam, umetnik estonskog art brut centra Kondas, sa ličnim asistentima, direktorka Kondas Centre Mari Vallikivi i njena koleginica, istoričarka umetnosti Eva Laantee Reintamm. Aleksandar Denić, samostalni umetnik i član kolektiva AKC Matrijaršija u Beogradu. Umetnica Katie Woznicki, iz Ohaja (SAD), koja već 15 godina živi u Beogradu i članica je Udruženja Art Brut Serbia. Umetnik Marjan Đarmati iz Žitišta, sela pored Zrenjanina, član Udruženja Art Brut Serbia. Grupi se, na moj poziv, neformalno priključila Dragana Dubljević, novosadska umetnica i članica Art Brut Serbia.

Moram da naglasim da ovaj tekst pišem u satima poslednjeg dana našeg, po mnogo čemu, snovitog sedmodnevног zajedničkog života u kome smo svi postali zauvek prijatelji.

Želeo sam da maksimalno steknem uvid u projekat kroz odnos zamišljeno-učinjeno.

Neprestani razgovori o umetnosti, aktuelnim i istorijskim društveno političkim kretanjima čovečanstva, iznalaženju mogućnosti za stvaranje svesti o harmonizaciji ljudske civilizacije sa Prirodom i njenim misterioznim oblicima sveukupnog života, pa do razgovora koji su zapravo bili naše duboko lične ispovesti u grupi.

U jeku medijske atmosfere otpočinjanja Trećeg svetskog rata, nas nekoliko ljudi, međusobnim poštovanjem i ljubavlju produbljivali smo i jačali svoje ontološke i egzistencijalističke potrebe za očuvanjem vere u Ljudsko biće, Društvo i Budućnost demilitarizovanog čovečanstva kao apsolutni condicio sine qua non.

Na samom početku, umetnicima sam objasnio da u ovom rezidencijalnom programu nemam nikakvih odrednica i pravila za njih osim da bih voleo da reaguju na čistu realnost u kojoj se nalaze, samim tim, da rade eksperimentalno, istraživački i da je organizacija našeg programa svakodnevno spremna na ispunjavanje uslova za takav koncept.

Peter je sve vreme crtao u grupi i isprobavao nove tehnike što je veliki korak za njegov dalji umetnički razvoj s obzirom na to da on stvara sam, u svojoj sobi, izvan grupe umetnika Ateljea Gugging, naviknut na svoju usvojenu crtačku tehniku i motive. Na početku je izjavljivao da nema prijatelja i da su ljudi njegovi neprijatelji da bi posle par dana nacrtao zagrljene ljudе u masi linija i slikao akrilicom na većem formatu platna. Winnie je sve vreme crtala u grupi i prihvatala umetničke izazove svojim neverovatno radoznalim duhom, vredrinom, izuzetnim darom i veštinom u izražavanju kroz fotografiju i crtež, koji daleko prevazilaze okvire art terapije.

Samaneh je moja dugogodišnja prijateljica, umetnica čiji rad pratim šest godina. Jedan njen crtež se već od 2016. godine nalazi u Kolekciji Art Brut Serbia i izlagan je na mnogim grupnim izložbama ABS. Samaneh je stvarala i u grupi i u svojoj sobi, sve vreme pod veoma emotivnim nabojem usled aktuelne teške situacije u Iranu. Inače, glavni motiv u radu joj je Žena i uglavnom se izražava u crtežu. Ovom prilikom je uradila sliku akrilicom na platnu većeg formata, i to iskustvo joj je sigurno značajno.

Darko je umetnik sa veoma bogatom raznovrsnošću u izrazu. U njemu se prirodno razvijaju radovi kojima je koren u jedinstvenom prepletu svih vidova konceptualne, modernističke umetnosti pa do art brut izraza. Zajedno smo izlagali na velikoj grupnoj izložbi savremene srpske i hrvatske marginalne umetnosti na izložbi HVATAČI SNOVA, u organizaciji MSU ZAGREB i Udruženja Art Brut Serbia, u Muzeju savremene umjetnosti Zagreb, 2020.

Denić je umetnik koji je već par godina poznat srpskoj umetničkoj sceni. Obojica smo se složili u utisku da je ovom prilikom uradio jedno od svojih najozbiljnijih dela. Radi se o slici "Zastava ART BRUT: DRUGA? EVROPA" koja iz nepoznatog razloga jedina nije ni urađena u okviru cele manifestacije. Ovom slikom, potpuno neuobičajeno za njega, je visokim estetskim stilom, izrazito sirovim slikarskim potezima na najlepši način iskritkovao i ismejao površnost korporacijskog dizajna.

Marjan Đarmati je veoma poseban umetnik, meni lično značajan. Životne okolnosti koje su ga zadesile nakon pada u alkoholičarsku komu, usred zimske noći, na ulici i buđenje u bolnici u stanju hipotermije, čuvši od lekara da će morati da mu odsekne obe šake je označilo njegov kompletan duhovni preobražaj. Desilo se ipak da mu je skinuta promrzla koža sa prstiju i da od tada ima status invalida prvog stepena. U danima bolničkog lečenja, Marjanu se javila slika u kojoj vidi mene kada crtam žvrljajući hemijskom olovkom obema rukama simulirajući fizičko stanje i motoriku ljudi distrofičara. Nakon blažeg oporavka, čim je uspeo da pridržava hemijske olovke, Marjan je počeo da crta i javio mi se u želji da budemo u kontaktu i da mi ispriča čudo o svom ponovnom rođenju. Od tog trenutka imamo stalnu komunikaciju i on je za ovih par godina svakodnevno crtanjem pronašao sopstveni izraz utrljavajući listove i cvetove biljaka na papir koje pronalazi u šetnjama po prirodi pa zatim, hemijskom olovkom interveniše po tim površinama apsolutno kontemplativnom energijom dobijajući originalan umetnički izraz. Ovom prilikom je po prvi put slikao akrilicom na platnu i to je njegova prva slika do sada. Marjan je takođe izlagao u pomenutom MSU Zagreb.

Kejt Voznicki je umetnica koja se pored vizuelne umetnosti već dugo veoma uspešno izražava u muzici, heklenju, strikanju i sl. Kejt odavno crta ali se prelazak na slikarstvo desio 2018. na likovnoj koloniji u Raškoj, na kojoj smo učestovali zajedno. Sećam se dobro momenta kada sam ušao u njen tamošnji atelje, bila je uznemirena jer je imala slikarska platna pred sobom. Rekla mi je da ne zna da slika i da je plaši slikarstvo. Samo sam joj rekao da slika kao što crta...i tako je i krenula. Ovih dana je naslikala fantastičnu sliku, akrilicom, na većem formatu. Ekstatično stanje koje ju je inače sve vreme pratilo, jednostavno je učinilo da stvari dela visoke likovne vrednosti koja su veoma drugaćija u odnosu na njen dosadašnji rad. Radila je svih dana bez prestanka i to je bilo veoma inspirativno za sve nas. Kejt je takođe izlagala u pomenutom MSU Zagreb.

Dragana Dubljević se izražava u kolažu i crtačkim intervencijama kroz stihove i materijale koje nađe po buvljacima i nikada nije slikala klasičnim slikarskim i crtačkim priborom i materijalima. Oseća se neprilagođenom i neprihvatljivom u svom gradu te sam je ja, mimo zvaničnog plana programa, pozvao da bude deo ekipe stvaralača u rezidencijalnom ateljeu. Za nju je dosta toga bilo novog i nakon kraćeg opuštanja, iskorakila je iz svog stvaralačkog okvira pokazavši da je spremna za nesputano bavljenje umetnošću jer više nije "svraka" kako je sebe nazivala već, ubedjen sam, golubica u svom jatu.

Kao što sam već naveo, ideja i realizacija čitavog programa je pokazala izuzetan rezultat i otvorila komunikaciju i pozive za dalje saradnje u evropskim i svetskim projektima i na meni je da reorganizujem unutrašnju konstrukciju Art Brut Serbia i podignem je na nivo koji zaista zaslužuje. Ono što je takođe bitno, je da smo ovakvim stavom i realizacijim koncepta programa na najdirektniji način manifestovali suštinu Art Brut Serbia a to je da smo mi fokusirani na direktnu posvećenost umetnicima, otkrivanju novih marginalizovanih umetnika, njihovim potrebama i kvalitativnoj borbi za pravo mesto u zvaničnim kulturno-umetničkim i istorijskim okvirima i to u društvu koje uopšte nema razvijen sistem vrednovanja i adekvatne pomoći umetnosti marginalizovanih pojedinaca i grupa ljudi. Osećanja duhovne posvećenosti, ljudskosti i ljubavi mogu biti ujedinjeni samo preko ovakvog vida umetnosti jer tu ne vladaju sistemski imperativi sublimacije Ličnog i potiskivanja Prirodnog u pojedincu. Svi mi zajedno, jednostavno smo skromni ljudi, iskonski željni komunikacije koja dolazi iz duboke kompleksnosti ljudske duše i izražavanja koja proističu iz nagona za smislim života. Zato je velika sreća što smo imali apsolutnu podršku iz vrha manifestacije NOVI SAD-EVROPSKA PRESTONICA KULTURE 2022 od samog početka. Milica Rašković i Aleksandra Manojlović su osobe kojima ću i lično biti zauvek zahvalan na tome jer je ovaj događaj zaista učinio ogromnu promociju srpske savremene marginalizovane umetničke scene, koja je inače veoma cenjena u svetu ali je u našoj zemlji, za sada, potpuno zanemarivana. Ovim događajem, počinjem da verujem da će se stvari zaista razvijati na bolje i na toj nadi ću završiti ovaj tekst.

Goran Stojčetović
Novi Sad, 11. oktobar 2022.

FOTOGRAFIJE CENTRALNOG OTVARANJA IZLOŽBI U
GALERIJI ARHIVA VOJVODINE

28

F 10.8

29

**ART
BRUT
2022 NOVI SAD**

UČESNICI I SARADNICI PROJEKTA

BIOGRAFIJA REZIDENATA

Samane Atef (Samaneh Atef) je samouka umetnica iz Irana. Živi i radi u Južnoj Francuskoj.

Tehnika kojom se služi je crtanje mastilom i markerima na papiru ili platnu, a tematika koju ističe u svom radu je stanje žene u današnje vreme. Rad ove umetnice je ličan, vođen njenim sopstvenim strastima i emocijama. U svom radu Samane prikazuje svoja različita osećanja, različite aspekte sebe i u želji da iskaže sva svoja iskustva. Iz tog razloga sebe smatra predstavnicom svih žena koje žele da iskažu sva svoja osećanja.

Učestvovala je na mnogobrojnim izložbama, između ostalog na *Trijenalu umetnosti samoukih vizionara* u umetničkom paviljonu Cvijeta Zuzorić” u Beogradu.

Darko Brajković Njapo rođen je 1986. godine u Puli. U Poreču je 2004. završio Turističko-ugostiteljsku školu i stekao zvanje hotelijera. Umetnošću se aktivno bavi od 2000. godine. Izlagao je na mnogobrojnim selektovanim kolektivnim i samostalnim izložbama.

U svom umetničkom pristupu medij optimalno prilagođava ideji, iz čega proizlazi šarolik opus različitih medija, tehnika i materijala. Nagrađen je *Prvom nagradom na 16. međunarodnoj izložbi minijatura* u Zaprešiću, 2013. godine. Inspirisan je radom Mladena Stilinovića. Živi i radi između Grožnjana i Umaga u Istri.

Aleksandar Denić je umetnik i stalni član kolektiva Matrijaršija. Rođen je 1983. godine u Beogradu gde je završio srednju školu za dizajn 2002. godine. U Beogradu je završio Višu školu likovnih i primenjenih umetnosti 2006. godine. Neke od njegovih samostalnih izložbi su: *Estrada* (Beograd, 2015), *Slike koje ohrabruju* (Beograd, 2015), *Mikrotopija* (Beograd, 2016), *Maestro Denić* (Brisel 2016), *Restitucija kulturnog nasleđa* (Beograd, 2017), *Denićeva godina- Festival Novo doba* (Zemun, 2017), izložba Aleksandar Denić i Miloš Petrović (Beograd, 2018), Izložba u okviru *Gif Fest-a* (Subotica 2018), *Sunce na umoru* u Centralnoj galeriji Šok ZaDruge (Novi Sad, 2021).

Kolektivne izložbe na kojima je učestvovao: *Balkanski putevi svile* (Pariz, 2017), *Radost, sreća, intelekt i energija* (Beograd, 2018), Next Balkan – srpska savremena umetnost (Sofija, 2019), *Jača Vatra* (Budimpešta, 2019), *Samouki vizionari – Trijenal Muzeja naivne i marginalne umetnosti* u Jagodini (Beograd, 2019).

Njegova izdanja su: *Fanzin Denićevi dani* (2016/17, MKC Kombinat), knjiga *Denićeva godina* (MKC Kombinat, 2017), *Fanzin Dobar i loš policajac* (Matrijaršija, 2018).

Dragana Dubljević(1979), Novi Sad. Bavi se (re)dizajnom, sito-štampom, pisanjem i kolažiranjem. Idejni tvorac Bundolo sajta za književnost, kao i brenda LavirintArt koji egzistiraju više od decenije, kako na internetu tako i u realnom prostoru. Učestvovanje na kolektivnoj izložbi RE/8 Design Park, jul 2016. SKCNS Fabrika. Sa prijateljicom Marijom Vasiljević (Rinfuz) godinama vodi PTT prepisku/saradnju koja je iznadrila ideju art zinova koje su izlagale uz radionicu kolaža “Konstrukt deKonstrukt” u prostoru Šok Zadruge u Novom Sadu, april 2017.godine. Od 2017. godine član ArtBrut Serbia. Ostvarila 4 kolektivne izložbe u okviru ABS: Balkanski art brut salon 2017 - Galerija Štab, ABS & Anarhosindikalistička inicijativa 2018 - Galerija Magacin, ABS - 5 godina postojanja / Festival Novo Doba 2018 - Podrum Galerije Magacin, ABS Međunarodna grupna izložba 12-29. 5. 2021.Sa Lidijom Krnjajić postavka u Ostavinskoj galeriji na kolektivnoj izložbi ‘Mrak’ mart 2018. Samostalna izložba u Šok Koridoru, “Fenomeni & fantazmi” novembar 2020.

Za poetsko veče Argh rad na ilustracijama i koricama za zbornik, kao i nekoliko plakata tokom 2019-2020. Dve korice za izdavačku kuću Arete. Redovni učesnik/izlagač na sajmu malih izdavača Fijuk, Beograd. Član Grafičkog kolektiva “Grafička mreža” Novi Sad, maj 2021.

Marjan Đarmati rođen je 1971. godine u Zrenjaninu. Završio je osnovnu školu u Žitištu. Srednju školu je napustio i i zaposlio se kao moler u fabrici mesnih prerađevina. U detinjstvu se bavio crtanjem, a zatim sve više počinje da ga zanima muzika. Sa svojim bendom Dve Bajage bio je aktivni učesnik HC pank scene devedesetih. Kasnije se, preko benda, povezuje sa akterima umetničke scene, danas uglavnom okupljenim oko kolektiva Matrijaršija. Godinama se borio sa alkoholizmom i neuspšeno se lečio.

2017. godine u pijanom stanju doživeo je nesreću u kojoj su mu, usled promrzlina, teško i trajno oštećeni nervi na prstima. Ubrzo, po izlasku iz bolnice, počinje ponovo da crta u drugačijem stilu. Važan uticaj na njega ostavio je rad Gorana Stojčetovića. Stojčetovićevo crtanje hemijskom olovkom izazvalo je u Đarmatiju potrebnu tehničku jednostavnost. Njegovi crteži pretežno interpretiraju užase sa kojima se borio, ali ono što najviše povezuje njegove rade je intimnost.

Član je Udruženja Art Brut Serbia od 2017. Bio je učesnik svih izložbi održanih u okviru udruženja Art Brut Serbia: Galerija Štab – *Balkanski Art Brut Salon* (2017), Podrum Marka Kraljevića 4-8-5 godina Art Brut Serbia / Festival Novo doba (2018), MKC Kombinat - *Samostalna izložba crteža* (2018), AKC Matrijaršija – Rezidencijalni program: *radionice i samostalna izložba* (2019), Prezentacija rada i crteža – *Dnevna bolnica Klinike za psihijatriju Vojno-medicinske akademije u Beogradu* (2019), Muzej suvremene umjetnosti Zagreb / Hvatači snova – *izložba srpske i hrvatske savremene marginalne umetnosti* (2020), Galerija SULUJ / Narodno blago – *Izložba iz kolekcije rada Art Brut Serbia* (2021), Umetnička galerija Stara Kapetanija – *Samostalna izložba crteža / Festival Novo doba* (2021).

Piter Kapeler (Peter Kapeller) je rođen 1969. godine u Beču. Nakon završene srednje škole počinje da radi kao šegrt sanitarnog inžinjera. Zbog bolesti je bio primoran da napusti ovaj posao. Oduvek ga je zanimala umetnost i imao je sklonosti ka njoj, a godine 1995. prvi put izlaže svoje bakarne ploče u velikim formatima za štampu. Dok je obilazio bolnice, pod uticajem bolesti, nastavio je da slika nalazeći inspiraciju u toj situaciji. Njegovi omiljeni instrumenti su četkica, i manji predmeti, a sam za sebe kaže da pogrešno rukuje materijalima, jer ih prilagođava svojim ličnim potrebama.

Piter Kapeler Guging je umetnik koji svoju inspiraciju pronađe u stvarima o kojima razmišlja i u sećanjima na stvari koje je čitao. Noć je takođe njegova inspiracija, koju smatra dobom za meditaciju i stvaranje umetnosti. Često kaže da voli da sedi i stvara u svom „getu“. U njegovim radovima možemo videti maske koje čovek stavlja na lice, nacističke poslušnike, pljačkaše barona, istorijske ličnosti i anonimuse, Isusa na krstu. Njegova dela osciliraju od izolovanih delova gradske arhitekture do prirodnog pejzaža, od prikaza mašina do grubo oblikovanih delova reči. On nema suzdržan stil, već je otvorenog karaktera. Želi da na veran način prikaže svoju apatiju, ogorčenost i bes. Kaže za sebe da voli da, dok radi, zamišlja kako ima publiku kojoj predstavlja svoja osećanja. Svoju pobunu i gorčinu, naročito oslikanu kroz skepticizam prema svom rođnom gradu i stambenoj zgradi, ne libi se da verno oslika u svojim radovima.

Danas živi i radi u Beču. Njegov rad podržava Atelje 10, iako je on aktivan i pre podrške Ateljea 10 koji danas sakuplja, arhivira i prezentuje njegove rade.

Karitas je podržavao objavljivanje njegovih radova, te je 2010. godine bio dobitnik prestižne nagrade za svoju umetnost.

Goran Stojčetović, je rođen 1975. u Skoplju. Diplomirao slikarstvo na Fakultetu umetnosti u Prištini 1999. Godine. Osnivač je udruženja Art Brut Srbija. Bavi se dubinskom asocijativnom umetnošću koju pronalazi u nesvesnim izrazima kroz crtež, sliku, fotografiju, performans i pozorište. Poslednjih nekoliko godina je posvećen društveno-angažovanim akcijama u vidu Radionica dubinskog crteža kroz koje animira i estetizuje nesvesne sadržaje pojedinaca i grupa ljudi sa kojima se susreće prilikom gostovanja u različitim sredinama i okolnostima, u zemlji i inostranstvu. Od februara 2015. vodi Art brut studio VMA u Dnevnoj bolnici Klinike za psihijatriju Vojnomedicinske akademije u Beogradu, gde pored likovnih radionica, radi i na teorijskom istraživanju odnosa umetnosti i psihologije. Autor je koncepta, kao i jedan od glavnih organizatora, selektor i voditelj projekta Art Brut / Novi Sad - Evropska prestonica kulture 2022. Angažovan je i u radu sa osobama sa invaliditetom, što je pohvaljeno uz sveukupan njegov rad i uticaj njegove umetnosti na duboko promišljanje na grupnoj izložbi *Turbulences dans les Balkans* u muzeju Al Sjen Pjer (*Halle Saint Pierre*) u Parizu.

Bio je učesnik mnogobrojnih tribina, grupnih i kolektivnih izložbi, od koji treba izdvojiti: Izložba i gostovanje na međunarodnom festivalu marginalne umetnosti *Le Grand Baz'art / Gisors* (Francuska 2018), učestvovanje na međunarodnom festivalu *Art Rooms Fair Roma* kao umetnik po pozivu u sekцијi video umetnosti (2018), dvodnevno gostovanje u *Gugging Atelier Art Brut Center* (Beč 2019), izlaganje crteža na *Outsider Art Fair Paris 2019, Dessin Fair 2019 Paris*, u okviru Galerije Polysemie iz Marseja (2019), učestvovanje na grupnoj izložbi *24 hours creating a new day*, Choral Art Action, Melia White House (London 2019), učestvovanje na grupnoj izložbi u Outsider ART Gallery / Rochemaure (Francuska 2020), izlagač autor i selektor velike grupne izložbe srpske i hrvatske savremene marginalne umetnosti *Hvatači snova* u Muzeju suvremene umjetnosti u Zagrebu (2020), grupna izložba u Galeriji Kalbass'Art / Clécy (Francuska 2021), gostovanje u okviru projekta *Susreti*, Muzeja marginalne umetnosti u Jagodini (2022), radionica i prezentovanje rada *Dubinska umetnost Gorana Stojčetovića* (Kulturni centar Srbije u Parizu 2022), Gostovanje u art brut centru „La S Grand Atelier“, Vielsalm u okviru projekta *Turbulator* u organizaciji kolektiva Matrijaršija iz Beograda (Belgija 2022).

Radi kao scenograf u Narodnom pozorištu u Prištini sa privremenim sedištem u Gračanici. Dobitnik je nagrade „Joakim Vujić“ za najbolju scenografiju na Festivalu profesionalnih pozorišta Srbije u Vranju 2020. godine.

Tambeta Tam (Tambet Tamm) je umetnik rođen u Estoniji 1968. godine (est. osrtvo Sarema). Težak život prati ga od ranog detinjstva, te svoju svrhu pronalazi u umetnosti. Spada u red povučenih umetnika, jer voli da bude dalje od javnosti, kao i da svoj život organizuje skromnim i laganim tempom.

Ono što je obeležilo njegov život, a samim tim i umetnički opus, jesu teški porodični problemi koji su doveli do toga da je sa oko godinu dana prebačen u lokalno sirotište. U sirotištu je ostao do svog punoletstva, a u svom kasnijem životnom dobu je takođe boravio u raznim domovima za staranje o nezbrinutim licima. Sada živi u smeštaju za izdržavanje u Hapsalu. Sa njim žive još tri osobe sa posebnim potrebama. Zaposlen je kao domar u tržnom centru u Hapsalu u zapadnoj Estoniji.

Crtanje flomasterom je tehnika u kojoj se Tam pronalazi. Ponekad, kada u njegov život dođu nova iskustva ili ideje, on prelazi na nova dela i ne završava svoje prethodno započete radove. U slobodno vreme, pored crtanja, bavi se plivanjem i gledanjem turskih sapunica.

Kejt Voznicki (Katie Woznicki) je umetnica iz Klivlenda koja živi i radi u Beogradu od 2007. godine. Od tada je aktivna saradnica undergraund umetničke scene regionala. Takođe, članica je udruženja Art brut Srbija i aktivno učestvuje u promovisanju marginalne umetnosti. Članica je i postdistopiskog mikro-pop dua E-P-PI koji stvara reklamne džinglove koji su izabrani da prestavljaju Srbiju na takmičenju Euronoise u Londonu, na kome je ovaj sastav osvojio

jedne godine 4. mesto (ovo takmičenje predstavlja parodiju Evrovizije).

Pored toga što je inspirisana duhovnošću i mentalnim bolestima, stalna tema u njenom stvaralaštvu je i pitanje - kako je to biti žena? Takođe se predstavlja kroz svoj art-pop projekat *Dodola* koji sadrži pokretne progresije akorda, upečatljive i često melanhonične melodije, analogne električne zvukove, kao i njen vokal. Učestvovala je na velikoj internacionalnoj izložbi *Evropsko nasleđe u savremenom autorskom stripu i ilustraciji*. Iza sebe ima samostalnu izložbu *Mistična bičarka (bezik)* u Uličnoj galeriji, i učestvovanje na projektu *Street Art Rezidenture* podržanom od Ministarstva kulture, Francuskog instituta i Austrijskog kulturnog foruma.

Poznata je po svom alter-egu *MC Kopi Kat (Copy Cat)* koji je osmišljen najpre kao šala, ali je vremenom postao feministička ikona andergraund scene.

UČESNICI NA PROJEKTU

Goran Stojčetović - Umetnički direktor i idejni tvorac projekta ART BRUT, osnivač udruženja Art Brut Srbija;

Aleksandra Manojlović i Milena Janković - Menadžerke projekta ART BRUT ispred Evropske prestonice kulture;

Milica Rašković - Koordinatorka programske luke Druga Evropa;

Darko Lazarević - Koordinator projekta ART BRUT ispred organizacije Omladina JAZAS Novi Sad;

Varvara Lazarević - PR ispred omladine JAZAS Novi Sad;

Aleksandra Sekulić - Novinarka ispred omladine JAZAS-a (Omladinske novine);

Željko Grulović (organizator), Darija Dragojlović i Nemanja Milenković (kustosi izložbi i uređivači kataloga projekta ART BRUT), Filip Markovinović (glavni fotograf projekta ART BRUT) - Dežurni tim Šok ZaDruge

Ljiljana Bubnjević (viši arhivist) i Sanja Demirović (arhivist) - ispred ustanove Arhiv Vojvodine

Vojana Obradović i Jovana Zorić - Ispred MentalHub organizacije

Udruženje Grafička Zadruga

Udruženje Matrijaršija

Kulturni Centar Lab.

Korisnici psihijatrijskih usluga i Psihološkog centra za mentalno zdravlje u zajednici MentalHub.

Realizaciju projekta "ART BRUT" su omogućili Evropska prestonica kulture 2022 Novi Sad, Gradska uprava za kulturu Novi Sad i Austrijski kulturni forum.

Urednički tim:

Darija Dragojlović
Nemanja Milenković
Goran Stojčetović

Grafičko oblikovanje:

Darija Dragojlović

Fotografi:

Marija Erdelji, Filip Markovinović

Štampa:

Studio Denik, Novi Sad

Izdavač:

Multimedijalni centar "Led Art"

Za izdavača:

Željko Grulović

Tiraž:

150

Godina izdanja:

2022.

ISBN-978-86-903528-1-4

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

73/76(497.11)"2022"(083.824)

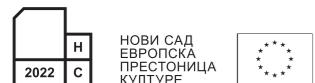
ART Brut : 2022 Novi Sad / [urednički tim Darija Dragojlović Nemanja Milenković Goran Stojčetović ; fotografije Marija Erdelji, Filip Markovinović].
- Novi Sad : Multimedijalni centar "Led Art", 2022 (Novi Sad : Studio Denik). -
35 str. : ilustr. ; 21 cm

Tiraž 150.

ISBN 978-86-903528-1-4

а) Ликовна уметност -- Србија -- Изложбени каталоги

COBISS.SR-ID 77107721

КУЛТУРНА
СТАНИЦА
СВИЛАРА

Град Нови Сад
City of Novi Sad

АРХИВ ВОЈВОДИНЕ

austrijski kulturni forum ^{beg}

ART
BRUT
СЕРБИЈА

SOK ZADRUGA

KULTURNI
CENTAR
LAB

GRAFIČKA
ZADRUGA

JAZAS
novi sad
omladina

MentalHub

ДРУГА?
ЕВРОПА